

DEEPSTATE

R.M. van Schaik

Schrijver: R.M. van Schaik

Coverontwerp: BVS

ISBN: 9789465469928

© <Van Schaik>

Wie de politieke dynamiek in Den Haag van een afstand bekijkt, ziet dat het Nederlandse regeringsbeleid een opmerkelijk constante lijn vertoont. Dat heeft te maken met de Europese Unie, waar veel van het beleid al is voorgekookt, al dan niet in overeenstemming met wereldwijde afspraken met het World Economic Forum, Bilderberg en verschillende invloedrijke denktanks. Tijdens en na regeringswisselingen gaat het besturen van Nederland achter de schermen dus door op de eenmaal ingeslagen weg. Of het nu gaat om belangrijke milieu- en klimaatafspraken, vluchtelingenbeleid, wettelijke bepalingen of vooraf vastgestelde doelen. Zelfs grote politieke verschuivingen of kabinetscrisissen hebben daardoor nauwelijks effect op het lopende beleid. De ultieme paradox hiervan zagen we bij de formatie van het kabinet-Schoof, waarbij niet een gekozen volksvertegenwoordiger, maar een partijloze oud-topambtenaar als premier werd aangesteld. Het was het zichtbare bewijs dat de scheidslijn tussen politieke macht en ambtelijke sturing definitief is vervaagd.

In het huidige politieke debat worden zowel de burger als de Tweede Kamer vaker dan wenselijk richting een vooraf bepaald doel geleid. Beleidsinformatie wordt gecondenseerd, vereenvoudigd en soms emotioneel gekleurd, waarbij de volledige complexiteit van een dossier buiten beeld blijft. Dit proces van framing werkt vooral versterkend door wat wel de 'kenniskloof' wordt genoemd: het verschil tussen de gespecialiseerde expertise van topambtenaren en technocraten, en het bredere, vaak algemenere referentiekader van het volk en de parlementariërs.

Die kloof vertaalt zich in een machtsongelijkheid. Topambtenaren en experts van denktanks beheren dossiers die diep technisch en juridisch zijn. Zij leveren de samenvattingen en indringende adviezen aan de Eerste en Tweede Kamer, en ook aan de nieuwe bewindspersonen die het lopende beleid moeten continueren. Kabinets- en Kamerleden moeten vervolgens op basis van deze verkorte weergaven beslissingen nemen, vaak onder zware tijdsdruk. De praktijk leert dat veel volksvertegenwoordigers generalisten zijn met beperkte tijd om zich te verdiepen in de nuances van complexe garantstellingen of juridische contingenties, waardoor scherp doorvragen moeilijk blijft. Omdat zij daarbij afhankelijk zijn van het ambtenarenapparaat, worden afwijkende politieke keuzes vaak gepareerd met lopende wetgeving of reeds gemaakte afspraken.

Het effect is merkbaar in de manier waarop debatten stroef verlopen, zonder dat er uiteindelijk fundamentele wijzigingen tot stand komen. Tegelijkertijd neemt de technocratische voorbereiding van beleid de overhand. Ingehuurde experts maken de analyses en ontwerpen de oplossingen, waarna de democratische controle uitsluitend nog wordt ingezet om voorstellen formeel te bekrachtigen. De Kamer dreigt daarmee te verworden tot een stempelmachine in plaats van een kritische tegenmacht. Deze dynamiek verklaart waarom grote, financieel risicovolle beslissingen over internationale steun, garanties of complexe verdragsconstructies regelmatig geruisloos doorgang vinden.

En dan is er de parlementaire enquête: het zwaarste instrument dat de Kamer heeft, maar per definitie een maatregel achteraf. Dat maakt de enquête tot een paradoxaal wapen. Wanneer de Kamer een enquête start, zoals bij de toeslagenaffaire of de corona-enquête, is dat vaak het ultieme bewijs dat de reguliere controle vooraf tekortgeschoten is. De fouten zijn dan al gemaakt, de levens van burgers zijn in sommige gevallen al ontwricht, de middelen zijn besteed en de risico's zijn realiteit geworden. Enquêtes zijn onmisbaar voor waarheidsvinding en het trekken van lessen, maar ze herstellen geen geleden schade. Bovendien eisen ze veel tijd en geld, wat in schril contrast staat met de snelheid en doeltreffendheid van emotionele framing en technocratisch handelen.

Het is een bittere constatering dat het belangrijkste instrument van onze democratische tegenmacht pas echt tanden krijgt wanneer het kwaad al geschied is. Wil de Tweede Kamer haar controlerende rol effectiever uitoefenen, dan vraagt dat om een structurele versterking van kennis, tijd en middelen, en een bewuste strategie om framing te herkennen en te neutraliseren. Zonder die versterking blijft het risico bestaan dat ingewikkelde, risicovolle besluiten achter de schermen worden genomen in de schemerzone van een *deep state*.

ACAO/Ambtelijke Commissie Aanpak Ondernijning

Bewindspersonen kunnen ingewikkelde of technische onderwerpen voorbespreken in een onderraad. Pas daarna komt het onderwerp daadwerkelijk op de agenda van de ministerraad. Naast onderraden zijn er ministeriële overleggen. Deze zijn tijdelijk, in principe voor de duur van de kabinetsperiode. De minister-president is voorzitter van alle onderraden en ministeriële overleggen en wordt daarin gesteun door een vaste selectie topambtenaren

De Studiegroep Begrotingsruimte (SBR)

De Studiegroep Begrotingsruimte (SBR) is een adviesgroep van topambtenaren, die de Nederlandse regering periodiek adviseert over het begrotingsbeleid en de gestelde doelen. De "permanente ambtelijke adviesgroep" waarin onder meer het ministerie van Financiën, het Centraal Planbureau en De Nederlandsche Bank vertegenwoordigd zijn, heeft in 2023 en 2025 twee uitgesproken adviezen uitgebracht die belangrijke aanwijzingen boden voor het financiële beleid van toekomstige kabinetten. De kern van de SBR bestaat uit topambtenaren van de ministeries van Financiën, Algemene Zaken, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Defensie, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Economische Zaken en Klimaat en Infrastructuur en Waterstaat. Adviezen en cijfers komen van CBS en PBL en SCP en DNB. Het SBR staat onder voorzitterschap van:

Bas van den Dungen,

Per 1 maart 2020 heeft hij de functie van secretaris-generaal bij het ministerie van Financiën, een functie die hem verantwoordelijk maakt voor de ambtelijke leiding van het ministerie. In deze rol legt hij verantwoording af aan de minister van Financiën en is hij betrokken bij het strategisch beleid en de uitvoering van de rijksfinanciën. Hij maakt deel uit van de bestuursraad, het hoogste besluitvormingsorgaan binnen het ministerie.

Gert-Jan Buitendijk

In zijn huidige rol als secretaris-generaal bij het ministerie van Algemene Zaken is hij verantwoordelijk voor de ambtelijke leiding van het ministerie. Hij is tevens hoofd van het (Schaduw) Kabinet van de Minister-President en coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

Joost Clerx,

Als directeur Begrotingszaken bij het ministerie van Financiën sinds 1 maart 2021. Voorafgaand aan deze positie was hij onder andere afdelingshoofd Begroting en plaatsvervangend directeur Financieel-Economische Zaken bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daarnaast werkte hij als lid van het managementteam van de directie Zorgverzekeringen bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en vervulde hij diverse functies bij het ministerie van Financiën, waaronder hoofd Beleidsvoorbereiding bij de Inspectie der Rijksfinanciën.

Gijs van der Vlugt

Hij treedt op als directeur Algemene Financiële en Economische Politiek.(AFEP). Sinds 1 oktober 2023 is hij aangesteld bij het ministerie van Financiën. Zijn afdeling bevindt zich in het hart van de financieel-economische besluitvorming en zijn afdeling adviseert over uiteenlopende thema's, zoals het belastingstelsel, onderwijs, begrotingsbeleid en klimaatbeleid

Anita van den Ende

Bekleedt sinds 1 december 2024 de functie van secretaris-generaal bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In deze rol is zij de eerste adviseur van de bewindspersonen en verantwoordelijk voor de algehele interne organisatie en strategisch-inhoudelijke ontwikkeling van het ministerie. Zij heeft diverse leidinggevende functies vervuld binnen verschillende ministeries: Ministerie van Financiën: Hoofd van de afdeling financiële stabiliteit (2003–2006), Ministerie van Economische Zaken: Plaatsvervangend directeur marktwerking (2006–2009) en directeur Europa, Mededinging en Consumenten (2009–2015), Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat: Directeur Klimaat, Lucht en Geluid en plaatsvervangend directeur-generaal Milieu en Internationaal (2015–2017), Ministerie van Financiën: Directeur Financiële Markten en plaatsvervangend thesaurier-generaal (2017–2019), Ministerie van Buitenlandse Zaken: Directeur-generaal Europese Samenwerking (2019–2024) Ze is de echtgenote van oud-minister Eric Wiebes.

Elise Splint

Directeur Arbeidsmarkt en Sociaal-Economische Aangelegenheden Van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en sinds 1 april 2023 directeur van de directie Arbeidsmarkt en Sociaal-Economische Aangelegenheden (ASEA) bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). In haar rol is zij eindverantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling op het gebied van arbeidsmarkt, sociale zekerheid en inkomensbeleid. ASEA speelt een cruciale rol in het adviseren over en het ontwikkelen van arbeidsmarktbeleid, het stelsel van collectieve voorzieningen, het minimumloon en de positie van zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers).

Vincent Roozen

Sinds februari 2024 Secretaris-Generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Daarvoor was hij gemeentesecretaris in de gemeente Rotterdam.

Christiaan Rebergen

In zijn rol als thesaurier-generaal bij het ministerie van Financiën (2018–2024) was hij steeds een belangrijke speler in het financieel-economische beleid van Nederland. Zijn deelname aan de SBR benadrukt zijn betrokkenheid bij het adviseren over de hoofdlijnen van het begrotingsbeleid en de begrotingsregels voor komende en lopende kabinetten. Sinds 1 juli 2024 is hij benoemd tot secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken. In deze nieuwe functie zal hij de ambtelijke leiding over het ministerie op zich nemen en samen met de plaatsvervangend secretaris-generaal en de directeuren-generaal de bestuursraad vormen, het hoogste ambtelijke orgaan binnen het ministerie.

Maarten Schurink

Sinds 21 augustus 2023 bekleedt hij de functie van secretaris-generaal bij het ministerie van Defensie. Voor zijn benoeming bij Defensie was hij van maart 2018 tot augustus 2023 secretaris-generaal bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Loes Mulder

Sinds 1 januari 2024 is zij secretaris-generaal bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). In deze rol geeft zij leiding aan alle onderdelen van het ministerie, inclusief de (rijks)diensten en inspecties en is zij de eerste politiek adviseur van de bewindslieden Rijksoverheid. Voor haar benoeming bij OCW was zij van 2016 tot 2022 secretaris-generaal bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). In de tweede helft van 2023 vervulde zij tijdelijk de functie van secretaris-generaal bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Sandor Gaastra

Sinds 1 maart 2023 bekleedt hij de functie van secretaris-generaal bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). In deze rol is hij verantwoordelijk voor de ambtelijke leiding van het ministerie en speelt hij een sleutelrol in het adviseren over het begrotingsbeleid en de begrotingsregels voor de komende kabinetsperiode. Voor zijn benoeming bij EZK was hij onder meer directeur-generaal Klimaat en Energie bij hetzelfde ministerie en directeur-generaal Politie bij het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Jan Hendrik Dronkers

Sinds 1 september 2020 bekleedt hij de functie van secretaris-generaal bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Voor zijn benoeming als secretaris-generaal was hij onder andere directeur-generaal Luchtvaart en Maritieme Zaken en plaatsvervangend secretaris-generaal bij IenW. Daarvoor was hij directeur-generaal van Rijkswaterstaat. In de achttiende Studiegroep Begrotingsruimte adviseerde Dronkers samen met andere topambtenaren over de hoofdlijnen van het begrotingsbeleid en de begrotingsregels voor de komende kabinetsperiode.

Marieke van Wallenburg

Secretaris-Generaal van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en sinds 16 februari 2023 secretaris-generaal van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). In haar rol geeft zij leiding aan de ambtelijke organisatie en werkt zij aan belangrijke maatschappelijke vraagstukken zoals de hervorming van de arbeidsmarkt, het nieuwe pensioenstelsel, het inburgeringsbeleid, de aanpak van schulden en armoede en arbeidsomstandigheden. Na haar studie vervulde zij diverse leidinggevende functies bij het ministerie van Financiën en de gemeente Rotterdam. Van november 2018 tot februari 2023 was zij directeur-generaal Digitalisering en Overheidsorganisatie bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

In september 2023 bracht de 17de studiegroep voor het kabinet al het advies uit om zich structureel te richten op een begrotingsopgave van circa 17 miljard euro, te realiseren vanaf 2028. Deze aanbeveling kwam voort uit een correctie op een feitelijk EMU-saldo van ongeveer min 2 procent van het bbp, met als doel een structureel tekort van circa min 1,6 procent van het bbp te bereiken. Bij dit tekort zou de schuldquote op termijn stabiliseren onder de 60 procent van het bbp.

De studiegroep benadrukte dat trendmatig begrotingsbeleid de voorkeur had, zodat bij conjunctuurschommelingen niet telkens hoeft te worden bijgestuurd, waardoor rust en voorspelbaarheid in het beleid zou ontstaan.

Tegelijk wees de groep op de onzekerheden rond ramingen, zoals bij Financiën en het CPB en waarschuwden ze dat de kosten van vergrijzing, zorg en klimaat op de langere termijn steeds verder zullen oplopen. Hoewel het niet wenselijk werd geacht om al tijdens deze kabinetsperiode volledig te bezuinigen voor deze toekomstige uitdagingen, moest een lange termijn aanpak wel het uitgangspunt zijn, omdat anders lasten worden doorgeschoven naar toekomstige generaties. Zo wil de groep AOW'ers het liefst extra laten betalen. Na een leven lang premieafdracht opnieuw afdracht tijdens de uitkering.

In juli 2025, voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen van oktober, presenteerde de 18de studiegroep haar advies onder de titel "De toekomst begint nu. De studiegroep stelde voor dat het komende kabinet in de kabinetsperiode tot en met 2030 zeven miljard euro aan bezuinigingen en/of lastenverzwaringen neemt. Dit bedrag zou moeten zorgen voor schuldstabilisatie en een begrotingstekort dat in 2030 uitkomt op minus 2 procent van het bbp, waarmee voldoende afstand wordt gehouden van de Europese grens van minus 3 procent en het kabinet niet tussentijds hoeft bij te sturen.

Nieuw beleid, zoals extra defensie-uitgaven, zou apart en aanvullend gedekt moeten worden. De studiegroep wees erop dat Nederland geconfronteerd wordt met grote opgaven door vergrijzing, klimaat, stikstof, woningmarkt, defensie en fysieke ruimte en dat keuzes in schaarste onvermijdelijk zijn. Ze pleitte voor hervormingen die de overheidsfinanciën op lange termijn versterken, zoals het beperken van de stijging van uitgaven in zorg en sociale zekerheid en een verschuiving van lasten van arbeid naar consumptie, kapitaal en vermogen

In beide adviezen staat de noodzaak van trendmatig begrotingsbeleid centraal en wordt benadrukt dat een plausibel financieel kader cruciaal is. Het verschil zit in het zwaartepunt: de 17de studiegroep focuste op de beginfase van de volgende kabinetsperiode (vanaf 2028) met een robuuste opgave van 17 miljard euro. De 18de studiegroep beperkte die opgave tot 7 miljard euro, maar rekende dat teruggaande schuldquote en begrote tekorten tot het gewenste niveau in 2030 zouden leiden.

Het lagere bedrag is milder, maar lijkt onvoldoende ruwe kracht te bieden om de lange termijn kosten, bijvoorbeeld door vergrijzing, klimaat en defensie, afdoende te beteugelen. In een analyse werd gesteld dat langs dit pad toekomstige generaties alsnog geconfronteerd worden met grotere aanpassingen, omdat de houdbaarheidsproblematiek onverminderd blijft bestaan

De 18de studiegroep koos voor een zachtere insteek met een kleinere opgave maar onder vergelijkbare principes als dat van de 17^e groep, met nadruk op geopolitieke, demografische en milieukundige uitdagingen. Binnen de politieke arena vormt dit advies niet slechts een abstract signaal, maar het beïnvloedt het actief de verkiezingsprogramma's, de onderliggende financiële berekeningen en het toekomstige regeringsbeleid.

Vrijwel alle belangrijke beleidszaken liggen inmiddels vast in verdragen en afspraken die met het World Economic Forum, de SDG's, de Raad van State, de EU, de NAVO, de SBR, de UN en (mondiale) denktanks als Ember, zijn gemaakt.

Minister Fleur Agema heeft in het parlement geopenbaard dat het Nederlandse pandemiebeleid plaatsvindt "onder regie van de NCTV en Defensie" en dat deze moet voldoen aan "NAVO verplichtingen". Zij vertelde dat ze kort na haar aantreden als minister werd gebriefd over weerbaarheid en de NAVO-verplichtingen. Sinds die briefing is zij met haar ministerie aan het inventariseren wat er nodig is om aan die NAVO-verplichtingen te voldoen onder leiding van de NCTV en daar zijn ook andere ministeries bij betrokken.

Andere sleutelfiguren van het schaduwkabinet zijn:

Lise Gregoire-van Haaren, Permanente Vertegenwoordiger van het Koninkrijk der Nederlanden bij de Verenigde Naties in New York sinds 7 oktober 2024.

Erica Schouten, sinds augustus 2025 permanente vertegenwoordiger bij de VN, de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en andere internationale organisaties in Genève.

Peter Christiaan Potman, de permanente vertegenwoordiger van Nederland bij de Verenigde Naties Organisaties in Wenen sinds 2023.

Kitty van der Heijden, benoemd tot Deputy Executive Director for Partnerships bij UNICEF, een belangrijke positie binnen het secretariaat van de VN-organisatie, sinds mei

Jeanine Hennis-Plasschaert, de Special Coordinator for Lebanon, een VN-functie, sinds mei 2024.

Jaap C. van Hierden, sinds 1 januari 2025 de United Nations Resident Coördinator in Mongolië.

Lise Gregoire-van Haaren, sinds oktober 2024 vertegenwoordigt Nederland in de Algemene Vergadering, de Veiligheidsraad en andere centrale VN-organen.

Erica Schouten, in Genève in de VN, WTO en andere internationale organisaties

Peter Christiaan Potman, in Wenen bij VN-organisaties voor onder meer atoomenergie, drugs en misdaad en industriële ontwikkeling.)

Bahia G. Tahzib-Lie Deputy, permanente vertegenwoordiger (Ambassadeur), Hoofd Politieke Zaken & Communicatie leidt politieke analyses, onderhandelingen en mediawerk.

Salua Ben Said, assistent van de Deputy Permanente Vertegenwoordiger, Communicatie Sectie Beheert communicatie en logistiek voor de deputy; betrokken bij outreach en pers.

Koningin Máxima in haar rol van Speciale pleitbezorger van de secretaris-generaal voor financiële gezondheid (UNSGSA, sinds september 2024). Dit volgt op haar eerdere mandaat voor inclusieve financiering voor ontwikkeling (2009-2024). Maxima was 22-25 september 2025 nog in New York voor de 80e AVVN, waar ze deelnam aan rondetafelgesprekken over fintech, werkgevers en financiële buffers (o.a. met BlackRock en Globant). Ook coördineert ze een 'Group of Friends for Financial Health' met VN-lidstaten. Haar werk rapporteert direct aan het VN-secretariaat

Prinses Amalia van Oranje werd per 1 juli 2025 voorzitter van de adviesraad van het Global Finance & Technology Network (GFTN).

Ex premier Dick Schoof (huidige 80e AVVN) leidde de Nederlandse delegatie, met bilaterale meetings (bijv. met VN-SG Guterres, Netanyahu en Abbas). Zijn kabinet (tot de val in juni 2025) en caretaker-rol blijven VN-beleid vormgeven, inclusief defensie-uitgaven en multilateralisme. Wanneer hij op zijn 69e stopt ambieert hij een topfunctie in de internationale veiligheid.

De NAVO kreeg met nieuwe wetgeving ook het recht om zelf beslissingen over Nederland te nemen, zonder inmenging van de 2e Kamer. Vanwege de Deepstate wens tot oorlogvoering en het daarmee activeren van een ongekende oorlogsindustrie wordt er achter de schermen daarom gewerkt aan een Wet op de gereedheid, een wet die het mogelijk maakt om voor Defensie uitzonderingen te krijgen op onder andere milieuwetten en regels. Er moeten niet alleen tienduizenden militairen bij komen, maar ook drones, kazernes en oefenterreinen. De uitzonderingen gaan bijvoorbeeld over geluidsoverlast of milieuvergunningen die nodig zijn om op bepaalde gebieden te mogen bouwen en oefenen.

Staatsbosbeheer, de organisatie die het groene erfgoed van Nederland moest bewaken en beheren verkoopt op die manier grote gebieden aan defensie. Grote delen van de 270.000 hectare natuurgebied, die bedoeld waren voor recreatie en natuurbehoud gaan verloren.

De krijgsmacht heeft de natuurgebieden nodig om militairen op te leiden en te trainen, zo meldt het eerder verschenen Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). De organisaties hebben een intentieovereenkomst getekend bij Radio Kootwijk om grond te verkopen. Staatsbosbeheer gaat defensie terreinen ontwerpen en eventueel beheren. De vele natuur liefhebbers die decennialang financieel hebben bijgedragen aan de tot noch toe ongerepte natuur voelen zich misleid. Recreanten zien hun fraaie wandelgebieden verdwijnen en milieuorganisaties staan met lege handen. In januari 2025 oordeelde de Haagse rechtbank notabene dat de Nederlandse overheid tegen 2030 de stikstofuitstoot in 50% van de kwetsbare natuurgebieden Natura 2000-gebieden onder de schadelijke stikstofgrens moet brengen, met een boete van 10 miljoen euro bij niet-naleving. Dat worden dus nog hele dure oefenterreinen. Zo'n 3000 boerenbedrijven en ongeveer twintig industriële bedrijven werden nog niet zo lang geleden door de Overheid als piekbelaster gekwalificeerd en moesten beslissen of ze in ruil voor 120 procent van de bedrijfswaarde wilden stoppen met hun bedrijf. In totaal werd daar bijna een miljard euro voor uitgetrokken.

Veel kazernes liggen in of bij een natuurgebied en trainen met groot materiaal betekent ook CO₂-uitstoot. Met deze wet zou de bouw van kazernes of het vliegen met straaljagers als een groter maatschappelijk belang worden gezien dan woningbouw, milieunormen of geluidsoverlast. De gebouwen van Defensie verkeren, na jaren van bezuinigingen, in een slechte staat en hebben ondertussen 25 jaar achterstallig onderhoud opgelopen. De gebouwen met energielabel X, Y of Z, hebben problemen met brandveiligheid, schimmel en lekkages. Defensie schat dat het zo'n vijftien jaar duurt om al het achterstallige onderhoud weg te werken. En dan moeten er ook nog gebouwen bij komen om de nieuwe medewerkers plek te geven.

Om de zware legervoertuigen te kunnen verplaatsen zijn er ook miljarden nodig om het achterstallig onderhoud aan bruggen en viaducten van de afgelopen 20 jaar in te halen en extra verstevigingen aan te brengen. Er werden ook alvast 58 F-35 Lightning II-gevechtsvliegtuigen besteld bij Lockheed Martin ter vervanging van de F-16's van de Koninklijke Luchtmacht die aan Oekraïne zijn geschonken. De stealth-toestellen van de vijfde generatie zijn ontworpen voor luchtverdediging, grondaanvallen en verkenning en bieden geavanceerde technologie, waaronder radarontduiking en uitgebreide sensoren. De aankoop begon met 37 toestellen, later uitgebreid met extra orders, zoals 6 in 2022 en 9 in 2019, om de capaciteit te vergroten.

De totale kosten, inclusief onderhoud, lopen in de miljarden euro's en de toestellen worden gefaseerd geleverd, met volledige operationele inzet gepland voor de komende jaren. Ze opereren vanaf vliegbases Leeuwarden en Volkel en nemen ook de NAVO-kernwapentaak over. Samen met Zweden koopt Nederland de C-390 Millennium en 13 transportvliegtuigen.

Achter de schermen heeft Secretaris-Generaal Rutte de ambtelijke leiding en hij is verantwoordelijk voor het beheer van het ministerie van Defensie en in het bijzonder het kerndepartement (de Bestuursstaf). Topambtenaar Maarten Schurink werd 21 augustus 2023 de Secretaris-Generaal van Defensie en is nu meer dan zeven jaar actief in het veld van de nationale veiligheid. Schurink kwam in 2023 in het nieuws met kritiek op de omgang van kabinetsleden met de inzet van Rijksambtenaren en was van 1 maart 2018 tot 21 augustus 2023 Secretaris-Generaal Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties waar hij verantwoordelijk was voor het ICT falen. Schurink pleit voor meer geheimen waar het de veiligheid betreft. Kwetsbaarheden publiek maken noemt Schurink naïef.

Zijn collega Richard van Zwol (1965) is sinds 1 oktober 2017 staatsraad bij de afdeling advisering. Hij was 2013-2017 Secretaris-Generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In 2007-2011 bekleedde hij die functie op het ministerie van Algemene Zaken en in 2011-2013 op het ministerie van Financiën. Daarvoor was hij ambtenaar op de ministeries van financiën, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Algemene Zaken. Hij was onder meer sociaaleconomisch en financieel raadadviseur en raadadviseur staatsrechtelijke-constitutionele zaken.

Hij wist Dick Schoof, wellicht in opdracht van Mark Rutte, eerder naar voren te schuiven als minister president in plaats van Geert Wilders. Mark Rutte had als vertrekkend premier veel invloed in de ambtelijke en politieke wereld en kende Van Zwol en Dick Schoof goed vanuit zijn functies als NCTV en topambtenaar bij Justitie en Veiligheid. Rutte heeft eerder laten zien dat hij niet alleen sterke banden onderhoudt met Schoof en Dilan Yesilgöz, maar ook met de SBR Topambtenaren en kan nog steeds achter de schermen grote invloed uitoefenen. De formerende partijen accepteerden een premier die indirect door het schaduwkabinet naar voren is geschoven.

De benoeming van Schoof als premier was dan ook niet zo toevallig. Hij is partijloos en was van 1 maart 2020 tot 29 juni 2024 Secretaris-Generaal van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Eerder werkte hij onder meer als ambtenaar op het ministerie van Onderwijs en was hij directeur Politie, hoofd-directeur van de IND, Directeur-Generaal Openbare Orde en Veiligheid en Politie, Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid en directeur-generaal van de AIVD. Hij was de meeste veilige kandidaat voor de functie en werd van binnenuit voorgedragen. Schoof in zijn voormalige functie bij de Veiligheidsdiensten verantwoordelijk voor het binnenhalen van Palantir.

Top ambtenaar en SBR lid Loes Mulder is de rechterhand van Rutte. Zij was sinds augustus 2023 waarnemend Secretaris-Generaal bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Daarvoor was zij Secretaris-Generaal bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en eerder was zij onder andere directeur-generaal voor de Algemene Bestuursdienst ministerie van BZK en directeur-generaal Vreemdelingenzaken, destijds onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en vanaf 2012 bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. 1 januari 2024 werd zij Secretaris-Generaal bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Naast het SBR is zij ook bestuurslid van de Roosevelt Foundation waar Hugo de Jonge de leiding heeft. Hierin zitten ook SBR lid en Topambtenaar Christiaan Rebergen, de Secretaris-Generaal Ministerie van Buitenlandse Zaken, Anneke van Dijk, Secretaris-Generaal Ministerie van Justitie & Veiligheid (WEF) en Christoffer Jonker, Directeur Kabinet van de Koning. Zij worden financieel ondersteund door de Postcode loterij.

In 2023 werden de Four Freedoms Awards door hen uitgereikt aan mede bestuurslid Nancy Pelosi, de aartsvijand van Donald Trump. Pelosi en andere Democraten waren verantwoordelijk voor het binnenhalen van te veel immigranten. Merkel en Pelosi stonden, net als Franklin D. Roosevelt, voor het idee van solidariteit en de rol van de overheid bij het aanpakken van wereldwijde uitdagingen, waaronder het vluchtelingenhoofdstuk.

De Roosevelt Foundation is politiek betrokken via haar rol als platform voor progressieve waarden, haar connecties met de CvdK (Hugo de Jonge in 2025) en haar samenwerking met invloedrijke sponsors en bestuurders. De politieke betrokkenheid van de Foundation is het duidelijkst in Zeeland, waar Hugo de Jonge als Commissaris van de Koning een zichtbare rol heeft als voorzitter van deze prestigieuze organisatie. De politieke betrokkenheid van de Roosevelt Foundation en haar activiteiten en netwerken maken haar een speler in het Zeeuwse en nationale bestuurlijke landschap.

Loes Mulders en Hugo de Jonge van de Roosevelt Foundation hebben 16 april 2026 samen met Willem Alexander en Maxima en Jetten een de International Four Freedom prijs uitgereikt aan president Zelensky, ondanks dat hij verantwoordelijk was voor het afwijzen van een vredesdeal met Rusland, het bombarderen en vernietigen van olie installaties en schepen, die een pijpleiding liet opblazen en duizenden jonge Oekraïners laat sneuvelen.

Tata Steel

Het schaduwkabinet wilde in opdracht van de EU vaart maken met de twee miljard euro steun voor de vergroening van Tata Steel. De Staatssteun werd (voor de vorm) daarom officieel voorgelegd aan de EU en de concept-JLoI werd vervolgens ter advies voorgelegd aan de Adviescommissie Maatwerkafspraken Verduurzaming Industrie (AMVI). Vanwege het feit dat de maatwerkafpraak met Tata Steel één integrale afspraak is om de gezondheid te verbeteren én CO2 te reduceren werd de Expertgroep Gezondheid IJmond (de "Expertgroep") uitgenodigd door de AMVI om gezamenlijk tot één integraal advies te komen. Het advies van de AMVI en de Expertgroep is meegenomen in de Joint Letter of Intent. Er werd een publieke consultatie gestart op basis van de JLoI. De reacties daarop worden meegenomen in de uitwerking van de bindende maatwerkafpraak. In april 2026 werd Lodewijk Asscher door het kabinet aangesteld als speciaal gezant voor de Tata-maatwerkafpraak om de vastgelopen verhoudingen en belangen tussen de overheid, de omgeving en het bedrijf vlot te trekken. Tata Steel heeft begin april 2026 de duizenden pagina's dikke Milieueffectrapportage (MER) voor het Groen Staal-project aangeleverd.

Het ministerie gebruikt de input uit de consultatie nu om samen met Asscher de eisen behapbaar te maken. De officiële eindrapportage van de consultatie (inclusief de antwoorden van de minister op de ingebrachte punten) zal naar verwachting tegelijk met, of vlak voor, de presentatie van de definitieve bindende maatwerkafpraak naar de Tweede Kamer worden gestuurd.

GroenLinks, PvdA, SP en Partij voor de Dieren wilden de meest vervuilende onderdelen, zoals de cokesfabriek 2, versneld sluiten. Bij Provinciale Staten van Noord-Holland werd een motie aangenomen, ondersteund door PvdD, JA21, ChristenUnie, D66, GroenLinks, PvdA, Volt, SP en 50Plus, die bepaalt dat de cokesfabrieken uiterlijk 1 januari 2026 moet sluiten. Behalve dat deze einddatum al vier maanden verstreken is heeft ook de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) na het opleggen van forse dwangsommen gedreigd met het intrekken van de vergunning na eigen metingen van de dienst waaruit bleek dat de uitstoot bij de fabriek in de piekperiodes tot wel twintig keer de wettelijke norm overschreed,

Het behoud van de staalindustrie is echter direct gelinkt aan de versterking van onafhankelijkheid van China en de Europese Defensie Technologische en Industriële Basis (EDTIB) De EU-strategieën, zoals de Act in Support of Ammunition Production (ASAP) en het Europees Defensiefonds (EDF), richten zich op het versnellen en opschalen van de defensieproductie in Europa. Deze programma's zijn direct of indirect afhankelijk van een stabiele aanvoer van staal en metalen. Deze omvatten expliciet het aanpakken van bottlenecks, zoals grondstoffen (inclusief staal voor shells en explosieven). Projecten met budgetten voor shells (€90 miljoen) en explosieven (€124 miljoen) prioriteren EU-leveranciers om restocking voor Oekraïne en lidstaten te versnellen. De regeling bevat tijdelijke vrijstellingen van EU-wetgeving (bijv. defensie-inkooprichtlijn 2009/81/EC) om EU-productie te prioriteren, wat staalimport uit derde landen bemoeilijkt en lokale productie stimuleert. Het European Defence Fund (EDF) (2021-2027, €8 miljard) financiert collaborative R&D en ontwikkeling voor defensiecapaciteiten, met een sterke nadruk op "state-of-the-art en interoperabele technologie" uit de EU.